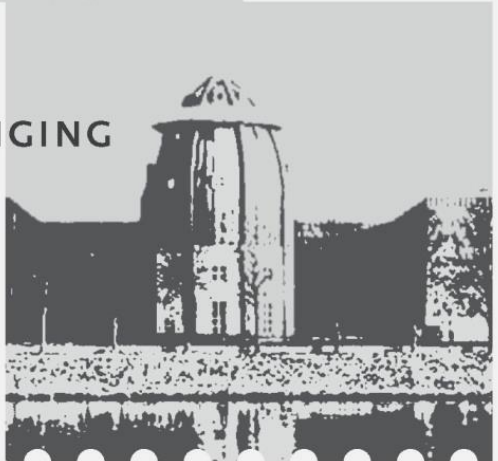

Verenigingsblad van de
PHILATELISTENVERENIGING
ZUID-LIMBURG te
Maastricht

MOSAPHIL

PHILATELISTENVERENIGING ZUID-LIMBURG

Koninklijk erkend

Opgericht 19 december 1921

Ingeschreven Kamer van Koophandel te Maastricht nr. 40203374

Bestuur:

Voorzitter:	B.J.Witter Email: bjwitter@solcon.nl	043-4502126
Penningmeester:	H.J.M. Graat Email: graat@home.nl	043-3478801
Secretaris:	C.L.M. Janssen Christinastraat 25, 6267 AS Cadier en Keer Email: janssenclm@gmail.com	043-4071499
Bestuurslid:	M.B.E. Smeets Email: maartensmeets@planet.nl	043-3213744
Rondzend com.:	M..J Huijts Email: huijts@home.nl	043-3620216
Veilingmeesters:	J. Vinck Email: joopvinck@ziggo.nl F. Vinck	043-3616447 043-3615798

www.philatelisten-zl.nl

ING 1031165

t.n.v. Filatelistenvereniging Zuid-Limburg te Maastricht

IBAN: NL25INGB0001031165

BIC: INGBNL2A

**Verenigingslokaal: : Trefcentrum Wittevrouwenveld
1^e verdieping, lift aanwezig
Edisonstraat 5
6214 GK Maastricht**

Bijeenkomsten 1^e en 3^e maandag van de maand
zaal open vanaf 1900 uur, aanvang bijeenkomst 19.30 uur.

Van de voorzitter

Nu gaat het dan wel voorjaar worden maar kunnen we niet weg naar buiten, tenzij je zelf veel ruimte hebt. We zitten vast door het Coronavirus en daar is niets aan te doen. Maar dan hebben we wel tijd om weer eens bij te lezen en de collectie weer eens te bekijken en aan te passen. Daar ben ik ook aan begonnen en eigenlijk bevalt het wel. Maar dat je niet weg kunt naar (klein)kinderen, schouwburg of anderszins, is toch wel een belemmering. En dan kan ik nog wel elke dag op eigen grond genieten en actief zijn. Ik moet er niet aan denken dat ik in de stad of een andere woonomgeving op een beperkte ruimte mijn dag verplicht moet doorbrengen. Nu kan ik nog veilig naar buiten en af en toe voor boodschappen echt naar buiten, van eigen grond af. Maar verder valt er toch niets te klagen! Deze Mosaphil gaat in een bijeenkomstloze periode verschijnen, helaas het is niet anders. Probeer er toch het beste van te maken en toch te genieten. Het zijn de kleine dingen die het doen. Een goede gezondheid en tot ziens.

Bernard Witter

Van het bestuur

Inmiddels bent u via mail of brief op de hoogte gebracht van de stand van zaken. Alles ligt stil in de filatelie en niet alleen daar. Een hart onder de riem steken is wel het minste wat we kunnen doen zonder elkaar in gevaar te brengen. Mochten er nog vragen zijn over de stand van zaken of anderszins in relatie tot onze vereniging of de filatelie, dan is er altijd contact mogelijk met een van de bestuursleden via telefoon, mail of website. Ook contact met ieder ander lid is vanzelfsprekend mogelijk. Zoals het er nu naar uit gaat zien, ontmoeten we elkaar weer op 7 september op de vaste tijd en op de vaste plaats. Toch nog iets om vast te houden! De

bedoeling is om op 21 september de ALV van maart te houden. Maar voor die tijd is er alweer een nieuwe Mosaphil verschenen met het laatste nieuws. Het bestuur doet zijn best om u bijtijds op de hoogte te brengen en te houden. Tot ziens op 7 september!

Omdat er nu geen mededelingen geschieden tijdens de bijeenkomst, toch het volgende bericht. Op zaterdag 28 maart is plotseling ons lid Wim Wijshoff overleden. Wij wensen zijn familie veel sterkte met dit verlies. Wim was vanaf oktober 1974 lid van de vereniging en heeft veel voor de vereniging betekend als lid, bestuurslid en (mede)organisator van tentoonstellingen. Dat hij moge rusten in vrede.

Van de redacteur

Tja, een roerig en merkwaardig einde van ons verenigingsjaar, met hierbij het bijbehorende laatste nummer.

Om toch nog een vrolijk afscheid van ons jaar te geven heb ik het verhaal en de wederwaardigheden van het Manneken Pis uit Brussel uitgekozen. Het is geschreven door Franciz Dochez en gepubliceerd in Belgaphil, het lijfblad van onze Belgische postzegelvrienden.

In eerste instantie wilde ik een deel van het verhaal overnemen, maar het is zo goed gedocumenteerd en geschreven dat het jammer zou zijn om het gehele artikel u te onthouden. Het biedt een klein lichtpuntje in deze lastige tijd. Hopelijk wordt het nog een mooie, maar niet te hete, zomer, Maarten Smeets

Manneken Pis, da ketsche de Bruxelles

Naar aanleiding van de uitgifte van de postzegel, Manneken Pis, ter nagedachtenis van 400 jarig bestaan van het bronzen beeldje van Hiëronymus Duquesnoy, wil ik toch onze wereldburger geven wat hem toekomt. Velen aanzien het bronzen beeldje als zijn ontstaan, maar hij is veel ouder.

Voor 1619

Antropomorfe beelden komen veel voor in de oudheid, zowel wat mannen, vrouwen als kinderen betreft. Voorbeelden zijn de passende cupido's, met of zonder vleugels of afbeeldingen van de goden.

In de XIVe eeuw vindt men teksten over beelden van passende mannen die de tafels van banketten versieren. In 1454 laat Filip de Goede tijdens één van zijn weelderige feesten in Rijsel de tafel van het tussengerecht voorzien van een naakt kindje dat voordurend rozenwater plast (kroniek van Olivier de La Marche).

Misschien bestond onze fontein al in 1190.

De legende van Hertog Godfried III van Brabant (1142-1190) is de eerste die ernaar verwijst, maar het is een verhaal uit de XIXde eeuw, dus geschiedkundig twijfelachtig.

1451 De oudste vermelding v.d fontein

Brussel was een stad vol water. In de XIIIe eeuw was ze in volle uitbreiding en er werden waterleidingen aangelegd waar men openbare fontein op aansloot om de groeiende bevol-

king van drinkwater te voorzien.

Een van deze fontein is Manneken Pis. De eerste sporen gaan terug tot 1388, maar vanaf 1451 verschijnt hij in de archieven. Deze fontein zou ook een grenspaal tussen twee wijken zijn.

Stove

14de eeuw

Op de hoek van de Stoofstraat en de Eikstraat, staat een fontein met de naam “daer dmenneken pist” (daar waar het jongetje plast). Deze vermelding staat in een administratieve tekst uit 1451 over de waterleidingen waar de fontein werden op aangesloten. De fontein lijkt in de Eikstraat te staan.

De Stoofstraat staat al vermeld in de XIIe eeuw als “Stoefstrate”. Toen betekende “Stove” een instelling van stoombaden.

Het was een oord van ontspanning, maar ook van verderf. In de XIVde eeuw zouden er 3 gastvrije “stoven” geweest zijn. De Franse dichter E. Deschamps (echte naam E. Morel - 1346/1406) beschreef het als volgt, (vrije vertaling).

Vaarwel ..... Honderduizend maal denk ik terug aan u, Brussel, waar het baden heerlijk is, de stoven en de meisjes verlokkelijk! ..... Vaarwel praal, plezier en alle genot!

Hij moet er een goede tijd gehad hebben, maar vermeldt niets over de fontein.

We zien onze oudste burger voor de eerste keer op een schilderij van de Ommegang van 1615 in Brussel.

Men mag niet vergeten dat de Ommegang godsdienstig was en de voorloper van de processies. De traditie van de Ommegang begint in 1348 met het miraculeus beeld van “Onze-Lieve-Vrouw-op-’t Stokske”.

Er werd besloten om het Mariabeeld in de kapel aan de Zavel, gesticht door de kruisboogschutters,

onder te brengen. Het beeld werd jaarlijks processiewijs door de kruisboogschuttersgilde rond de kapel gedragen, de Ommegang.

Hertog Jan II van Brabant (1300-1355) draagt het beeld rond de O.L.Vrouw van de Zavel kapel. (Wandtapijt besteld door Frans van Tassis).

p Schilderij van Denis van Alsloot die de Ommegang van 1615 illustreert. Londen, Victoria & Albert Museum.

Manneken Pis staat op een praelwagen in de Ommegang (processie) van 1615. Gekleed in een herdersplunje met schaapjes. De wagen met een bassin waar hij in plast staat links van het midden onder het wit huis op de

hoek van de straat. En hij blijkt beziens te hebben. Dat hij, Manneken Pis, in 1615 mee mag in de religieuze Ommegang bewijst dat hij toen al belangrijk was.

Ook de hoogwaardigheidsbekleders gingen hem groeten. De toekomstige Keizer Karel die opgroeide in Brussel heeft hem gekend. Ook vele anderen wisten waar “dmenneken pist” stond.

Maar het stenen beeldje uit zandsteen uit de lokale steengroeven is aangetast door de tand des tijds. "dmenneken" werd toen als 'schalks' en 'brutaal' omschreven, dus men mocht kosten maken.

1619, het bronzen beeldje

In 1619 besliste de Brusselse overheden om een nieuw beeldje te maken. Hiëronymus Duquesnoy de Oudere kreeg de opdracht voor het aanmaken van een bronzen beeldje. De zuil, het waterbekken en het beeldje moesten vervangen worden en zo gebeurde.

Manneken Pis heeft veel meegemaakt, maar het grootste gedeelte van de archieven zijn verdwenen bij 's werelds eerste terreurbombardement van een stad, Brussel had die eer. Onder voorwendsel van represailles voor de beschietingen van de Franse havens door de Engelsen werd Brussel van 13

tot 15 augustus 1695 beschoten door de Franse artillerie.

Dit gebeurde in het kader van de negenjarige oorlog. De alliantie omsingelt het Franse leger in Namen. Lodewijk XIV van Frankrijk geeft aan François de Neufville, Hertog van Villeroy opdracht om Brussel te beschieten, met de hoop dat de legers van de grote alliantie het beleg van Namen zouden stoppen.

P 1710, de oudste afbeelding van Manneken Pis met hek en kledingstuk.

p Panorama van Brussel rond 1680 op Swisspostcard van op de hoogte van Scheut (Anderlecht) waar de Franse kannonnen stonden.

Dit is het eerste terreur bombardement van een stad. Brussel werd gebombardeerd en in brand geschoten zonder dat er militaire installatie of militaire noodzaak was. Het beeldje werd verwijderd bij het begin van de bombardementen zodat het geen schade opliep.

Grote Markt van Brussel brandt

De Grote Markt en omgeving, waar nog veel houten huizen stonden werd verwoest. Ongeveer 4000 huizen of $\frac{1}{4}$ van de bebouwde stad werden vernield.

Na het bombardement werd het beeldje door Brussel gedragen en terug geplaatst. Manneken Pis deed terug dienst als watervoorziener van de bevolking.

Eind XVIIe begin XVIIIe eeuw was zowel de grote markt als de stad heropgebouwd.

Zijn opstelling en functie

Manneken Pis was een fontein die de bevolking van drinkwater voorzag.

P. Plan van Georg Braun van Brussel uit 1572. Manneken Pis Staat in de Eikstraat op een zuil. Er zijn geen straatnamen maar wel de "Manneken pist"

Vóór 1619 is er alleen een plan uit 1572 dat aangeeft dat hij op een zuil stond in de Eikstraat.

In 1619 wordt het Stenen beeld vervangen door het ontwerp van Duquesnoy.

In 1770 kreeg Manneken Pis een nieuwe sokkel en werd hij in een nis geplaatst.

Pas midden de XIXe eeuw verloor hij zijn originele functie en werd hij afgeschermd door een traliewerk. Dit is de opstelling die we vandaag nog zien. Manneken Pis werd geleidelijk de vertegenwoordiger van de Brusselaars.

In 1695 werd Manneken Pis als vertegenwoordiger van de Brusselaars opgevoerd door de auteur van een satirische tekst

die de Franse koning Lodewijk XIVde hekelde na het bombardement op Brussel. Daaruit bleek voor het eerst hoe beroemd het beeldje intussen was.

P.Foto van de originele maquette van J. Doppée aan 400% en het verkleind beeld voor de drukkerij. Afkomstig van bpost, tentoongesteld in 2018

tijdens een bezoek aan de drukkerij van Mechelen

Lodewijk de XVe, koning van Frankrijk (1710/1774), die toen in Brussel verbleef, verontschuldigde zich nadat het beeld door Franse garnizoenssoldaten werd ontvoerd. De koning schonk Manneken Pis een galakostuum en onderscheidde hem zelfs met de Orde van de Heilige Lodewijk.

Hier verwijs ik verder naar de bestaande literatuur en de sites op internet. De verhalen over de oudste burger van Brussel zijn oneindig. Het gaat over kopijen, verdwijningen, diefstallen, zelfs moord. Een Duitse gravure uit 1830 laat hem zelfs deelnemen aan de september revolutie.

Zijn garderobe

We weten dat Manneken Pis in 1615 een herdersplunje droeg, in 1710 een kostuum van de landsvoogd Emanuel van Beieren kreeg en dat Lodewijk de XVe van Frankrijk in 1747 een galakostuum van brokaat en geborduurd met goud kostuum cadeau deed.

De zeer gelovige Aartshertogin Isabella (1566 - 1633) was in ieder geval getuige van het werk van Duquesnoy. Een tekst verwijst naar zijn mooiste kostuum, geschonken door Isabella, landsvoogdes van de Zuidelijke Nederlanden. Dit werd ze na het overlijden van haar echtgenoot Albrecht van Oostenrijk (1621-1633).

Er is dus een traditie van het kleden van het beeldje, maar hiervan zijn weinig sporen terug te vinden in de archieven.

“Dit klein Manneken “twelck van Koper seer aerdigh en konstigh gegoten is, al-hoe-wel hij ..... die men hem op de jaarlyckse kleyne en groote Kermisse aen-doet ....”

Er was in 1756 één persoon verantwoordelijk voor zijn garderobe. Er stonden maar 5 volledige kostuums en enkele hemden, dassen en hoeden op de inventaris. Hij zou minstens 4x per jaar gekleed worden.

Zijn garderobe is vandaag uitgebreid tot meer dan 1000 kostuums (<https://www.mannekenpis.brussels/nl/app>).

P.Manneken-Pis in vol ornaat voor het jubileum van het Heilig Sacrament van het Mirakel - 1720.

Op zondag 9 oktober 2016 ontving Manneken Pis zijn 958ste kostuum, “Timbré”, geschonken ter gelegenheid van de werelddag van de posteries. Hiermee werd hij filatelist.

Maar over zijn garderobe is

filatelistisch maar weinig materiaal te vinden. Er bestaan enkele maximum kaarten.

De post maakte in 2001 wel een Pop’N’Play met wereldwijd patent, maar met verkoopprijs van €6,20 nationaal “prepaid” en internationaal “non prepaid”. Dit was dus een postwaardestuk voor binnenlands gebruik. Het bleek geen succes te zijn en werd snel afgevoerd.

Wil je meer weten, dan is een bezoek aan het museum, Eikstraat 19, 1000 Brussel, op enkele stappen van het beeldje aangewezen.

P.Zicht in het nieuwe museum.

Dat hij een wereldburger is bewijzen de vele postzegels en stempels die van hem zijn gemaakt. In de wereld van de ansichtkaarten is er zelfs een oneindige verzameling mee op te

bouwen.

Onze oudste burger is gerespecteerd. Zo mag hij in China op een postwaardestuk in gezelschap van het Vrijheidsbeeld staan.

p Voorgefrankeerde kaart in een reeks van 10 met beelden uit wereldsteden. Propaganda voor het bekomen van de Olympische Spelen Peking 2008

t Manneken Pis was een attractie in “Hofstade plage”, waar hij op het plein “Vieux Marché” stond. Verzameling Johann Vandenhaute

Ik hoop dat de uitgifte van de nieuwe postzegel veel brieven en kaarten zal frankeren. De frankeerwaarde, ①world, is een uitnodiging. Ons “ketje” was ook een ambassadeur van de stad. In 1922 werd hij aan Colmar geschonken in 1922 ter nagedachtenis van de bevrijding van de stad.

Wat minder of niet geweten is, is dat Manneken Pis een filmster is. Niemand minder dan Steven Spielberg gaf hem in

1986 een rol in ‘The Money Pit’ met Tom Hanks. Manneken Pis mocht het zelfs doen op het hoofd van Tom. Drie maal komt hij er in voor. Bekijk de film of ga in de film specifiek naar de scènes op 29”16’, 31”03’ en 51”15’ daar is hij actief.

Dit is één verhaal, er zijn er anderen. Er is al veel inkt aan

Manneken Pis besteed en er zal nog veel inkt vloeien. Alle archiefstukken zijn nog niet doorgenomen, misschien komen er nog ontdekkingen. Manneken Pis vertegenwoordigt in ieder geval de Brusselse geest: rebels en ondeugend.

Laten we eindigen met een Brusselse Bourgondische achtergrond. In 1857 besliste de Zwitser, Jean Neuhaus om

een apotheek te openen in de in 1846 gebouwde Koninklijke Sint-Hubertus Galerijen nabij de Grote Markt. De verkoop van de diverse hoest en andere pillen lukte niet, totdat ze op het idee kwamen om de bittere smaak te omringen met een laagje chocolade. Het was een schot in de roos en de winkel werd een chocoladesnoepwinkel. Het zal pas begin de XXste eeuw zijn dat de praline, genaamd naar de Franse edelman Plessis-Praslin werkelijk in het leven geroepen werd. Neuhaus kreeg navolging en de Brusselse praliniers hebben wereldfaam verworven, Neuhaus, Godiva (Draps), Leonidas en vele anderen.

Zo is Manneken Pis niet alleen een gezellige vertegenwoordiger van de Brusselaars, maar is hij ook een smaakvol "ketje".

Veel toeristen zijn ontgoocheld omdat Manneken Pis zo klein is, maar hij is groot in zijn daden en hij zal altijd een inspiratiebron zijn voor de "Brusselse Zwans", vraag het maar aan Tom Hanks.

P. Koninklijke Sint-Hubertus Galerijen

De laatste eeuw heeft hij ook de smaakpapillen van de wereld aangesproken. De Brusselse praliniers konden het niet laten om ons "Ketje" in chocolade aan te bieden.

P. Manneken Pis in chocolade.

Biblio:

- .☐Internet - ongeveer 3 300 000 sites.
- .☐Manneken Pis - In alle staten. M. Couvreur / A. Deknop / Th. Simons / uitgever Historia Bruxellae
- .☐Brussel tussen poorten en wallen - Hugo Reinhard.
- .☐Gesprekken rond de tafel met een goede Lambic. 3

Schrijft u even mee

In deze kalender vindt u de verenigingsactiviteiten dik aangegeven, overige activiteiten in normaal schrift. Overigens geeft dit overzicht alles slechts globaal weer. Op de verenigings-avonden wordt vaak aanvullende informatie gegeven over extra activiteiten.

VV staat voor Verenigingsavonden en Veiling.

RV staat voor Ruilavond en Restveiling.

7 sept	VV 1^e bijeenkomst na onze lente en zomerstop + bodveiling (zie onderaan veilinglijst)
21 sept	ALV + tombola+ veiling
5 okt	VV
19 okt	RV
Beëindiging lidmaatschap: schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar bij de secretaris van de vereniging. Niet tijdige opzegging betekent verlenging van het lidmaatschap tot het einde van het volgende verenigingsjaar. Statuten Art. 7.2.	

Bijeenkomsten 1e en 3e maandag van de maand.

Zaal open vanaf 19.00 uur, aanvang bijeenkomst 19.30 uur.